

گروه‌های اقلیت آسیب پذیر و روند صلح افغانستان

خلاصه پالیسی

سؤالهای کلیدی

گروه‌های اقلیت آسیب پذیر افغانستان در باره پروسه صلح چه نظر دارند؟ نگرانیها و خواستههای اصلی آنان در این پروسه چیست؟ چگونه باید به این نگرانیها و خواستهها رسیدگی شود؟

زمینه

پس از حدود چهار دهه جنگ و بی ثباتی، طیف گسترده‌ای از مردم و سیاسیون افغانستان از صلح حمایت می‌کنند. باوجود موانع بسیار، امضای موافقت نامه بین ایالات متحده آمریکا و طالبان در 29 فبروری 2020 و شروع مذاکرات بین الافغانی در ماه سپتمبر، امیدها را برای دست یابی به صلح افزایش داده است. تا کنون پیام سیاسی، بخصوص از سوی جامعه بین المللی، آن بوده است که روند صلح در آینده باید همه شمول بوده و گروه‌های مختلف سیاسی و اقلیتهای جامعه را شامل شود. انتظار زیاد می‌رود که پروسه صلح و پیامدهای سیاسی آن، خواستهها و آرزوهای گروه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی افغانستان، به شمول اقلیتهای و بخصوص اقلیتهای کوچک افغانستان زنان و جوانان را بر آورده ساخته و این گروهها خود را در آینه آن ببینند.¹ این شناخت از تاریخ شکستهای مکرر تلاشهای صلح افغانستان از سال 1987 و همچنین قواعد و تجارب بین المللی بر می‌آید که بر لزوم همه شمولی برای صلح پایدار و جلوگیری از تکرار منازعات مسلحانه تاکید دارند. تجارب بین المللی همچنین، نشان می‌دهند که توافقات و روندهای صلح زمانی مؤثر است که حقوق گروه‌های اقلیت در آن تضمین شود.

به نظر می‌رسد که در جریان کنونی صلح، تمایل براولویت بخشیدن حصول توافقات کوتاه مدت و از بالا به پایین نسبت به ایجاد بنیادهای طولانی مدت برای صلح پایدار و تاکید بر دیدگاهها و علایق نخبگان به قیمت

¹ در افغانستان گروه‌های بزرگ قومی عبارتند از: پشتونها، تاجکها، هزاره‌ها و ازبیکها. اقلیتهای کوچک عبارتند از: ایماق، قزلباش، پشه‌ای ترکمن، بلوچ و براهوی، عرب، سادات، نورستانی، وخی، قرغیز، گوجر، شیعیان اسماعیلی، سیک، جتها و سایر اقلیتهای. برای اطلاع از جزئیات یافته‌های این تحقیق و پیشنهادات، به گزارش کامل تحقیق موسسه حقوق بشر و محو خشونت با عنوان *به سوی صلحی همه شمول، با دوام و پایدار: رسمیت شناسی، مشروعیت بخشی و توانمندسازی اقلیتهای کوچک افغانستان* مراجعه کنید.

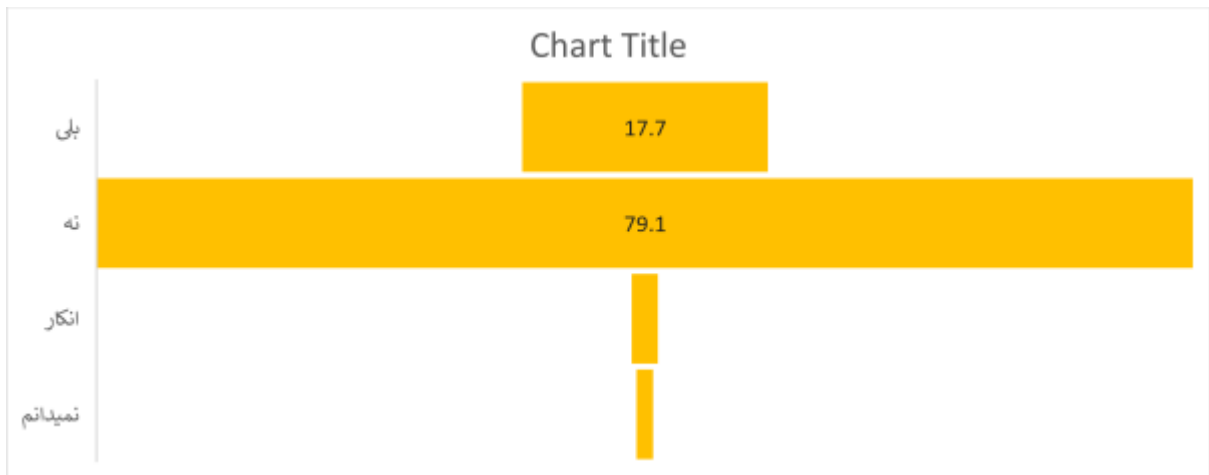
انزوای توده‌های مردمی و ملکی باشد. چنین رویکردی به احتمال زیاد اقلیتهای کوچک را به حاشیه رانده و از پروسه جاری صلح دور می‌سازد و در نتیجه اعتبار پروسه را به شدت کاهش می‌دهد. جست و جوی صلح از طریق تعامل بین گروههای مسلط کشور، چنان که در سال 2001 افغانستان آن را با کنفرانس بن تجربه کرد، به طور بالقوه باعث می‌شود که دیدگاهها و منافع گروههای آسیب پذیر و اقلیتهای کوچک نادیده گرفته شود.

صلح پایدار؟ نادیده گرفتن، به حاشیه راندن و اعتبار پروسه

از آنجایی که گروههای آسیب پذیر معمولاً نسبت به سایر گروهها بیشتر از خشونت و بی‌ثباتی آسیب می‌بینند، احتمالاً بیشتر از سایر گروهها از صلح و خاتمه جنگ در کشور حمایت می‌کنند. یک تحقیق اخیر که مشترکاً توسط موسسه حقوق بشر و محو خشونت و شبکه جامعه مدنی و حقوق بشر انجام شده است، نشان می‌دهد که تقریباً تمام اقلیتهای کوچک نگرانی شان را از مدیریت متمرکز پروسه صلح و تسلط نخبگان بر آن ابراز داشته‌اند. آنان همچنین اظهار داشته‌اند که با توجه به تاریخچه آزار و اذیت اقلیتها توسط طالبان، این گروه خطرات جدیدی برای حقوق اساسی و آزادیهای اقلیتها ایجاد خواهد کرد.

این جوامع اقلیت، احساس عمیقی از قربانی بودن و به انزوا کشانده شدن را در وجدان جمعی خود دارند. به همین ترتیب، آنان به شدت احساس می‌کنند که در پروسه جاری صلح از سوی جامعه بین‌المللی و حکومت افغانستان نادیده گرفته شده و به آنان خیانت شده است. این جوامع نسبت به مذاکرات جاری صلح بی‌باور بوده و به طور جدی معتقد هستند که صدای شان شنیده نمی‌شود. تعداد اندکی از جوانب ذیدخل سعی کرده‌اند، به این اقلیتها نزدیک شده و نگرانیها و علایق آنان را بشنوند. این موضوع در نظر سنجی ما انعکاس یافته است، به گونه‌ای که 80 درصد از پاسخگویان اظهار تمایل کرده‌اند که در فعالیتهای مربوط به صلح دخیل ساخته شوند. با این وجود، اکثریت این پاسخگویان (79.1 درصد) اظهار داشته‌اند که در هیچیک از جریانات مربوط به صلح دخیل نیستند.

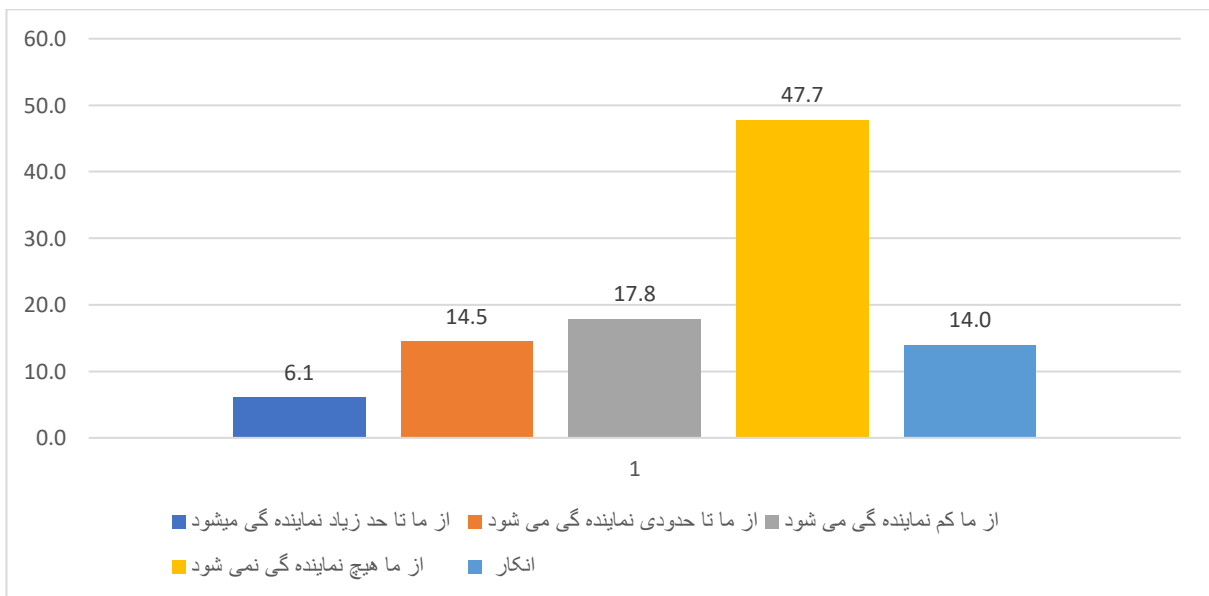
آیا تا هنوز در کدام برنامه ای مرتبط با صلح اشتراک کرده اید؟



تصویر ۱: فیصدی پاسخگویان دخیل در پروسه صلح

در پاسخ به این سؤال که آیا آنان احساس می کنند که از خود یا جوامع مربوطه شان در پروسه صلح نماینده گی می شوند یا خیر، جواب اکثر آنها منفی بود.

احساس می کنید که تا چی اندازه از شما در پروسه صلح نماینده گی می شود؟



تصویر ۲: فیصدی جوامع پاسخگویان راجع به دخیل بودن شان در پروسه صلح

این نوع دید گاههای مربوط به خارج ماندن از روند صلح، معلول شرایط ساختاری است که شنیده شدن صدای اقلیتها را در پروسه های سیاسی ملی محدود می سازد. نظام سیاسی به شدت متمرکز افغانستان و نیز پراکندگی

جغرافیایی و نا امنی، عواملی هستند که مانع از تأثیر گذاری اقلیتها بر پروسه‌های سیاسی در سطح ملی می‌شوند. نفوذ این اقلیتها اغلب محدود به سطح محلی و ولایات باقی می‌ماند. برای حل این چالشها، بسیاری از مشارکت کنندگان در این تحقیق خواهان مکانیزمهای خاص نهادی شده‌اند که بدان وسیله صدای اقلیتها در سطح ملی تشخیص داده شده و شنیده شود.

نا دیده گرفتن آرزوها و نگرانیهای اقلیتها

مهمترین نگرانی اقلیتهای کوچک، هراس از نقض توافقات صلح و فرو رفتن کشور دریک دوره جنگ داخلی دیگر است. نگرانیهای دیگر آنها عبارت از نادیده گرفتن حقوق اقلیتها در توافقات صلح، نبودن مالکیت این پروسه در دست افغانها، بیرون ماندن اقلیتها از پروسه صلح، نقض حقوق زنان، دخالت کشورهای منطقه، عدم تمایل طالبان برای تعهد به پروسه صلح و اوجگیری فقر و بدتر شدن وضعیت اقتصادی است.

خواستها اقلیتها اغلب متفاوت است. اما آتش بس خواست کلیدی است که زمینه دادخواهی را برای اقلیتهای پراکنده و گروههای کوچک راجع به پروسه صلح فراهم می‌سازد. این امر همچنین به آنها کمک می‌کند که دست آوردهای 18 سال گذشته را از طریق دسترسی به جوانب اصلی ذیدخل در پروسه صلح برای جوامع خود حفظ کنند. واقعیت این است که به گروهها مزبور فرصت و وقت لازم برای طرح نگرانیها و علایق شان داده نمی‌شود. حکومت افغانستان و جامعه بین المللی باید به این مسئله توجه جدی نماید. اعضای گروههای اقلیت به طور طبیعی از ختم خشونت و پروسه صلحی قاطعانه حمایت می‌کنند که در آن حقوق بنیادی بشری، به شمول حقوق اقلیتها حفظ شود و آنان بتوانند مطابق با فرهنگ و سنتهای خاص خود زندگی کنند.

اقلیتهای کوچک و طالبان: ارائه تضمین و اطمینان

طالبان راجع به حقوق اقلیتها، بخصوص اقلیتهای کوچک، بجز بیانات مبهم، موضع روشنی ارائه نکرده‌اند. در تحقیق اخیر، نگرانیهای زیادی اظهار شده است که در یک توافق صلحی که مطابق با آن ممکن است طالبان نقش برجسته‌ای در حکومت بیابند، این احتمال تقویت خواهد شد که حقوق اساسی اقلیتها نادیده گرفته شود. این نگرانیها بیشتر ناشی از نوع ایدئولوژی طالبان می‌شود که در آن تنوع اجتماعی، فرهنگی و مذهبی جایگاهی ندارد و نیز به دلیل سابقه خشونت‌هایی است که طالبان علیه گروههای اقلیت در گذشته اعمال کرده‌اند. گروههای اقلیت، بخصوص اقلیتهای دینی، بیشتر از این هراس دارند که حکومت به شدت محافظه کار طالبان بار دیگر روی کار بیاید و حقوق آنان را برای زندگی مطابق با هویت فرهنگی، اجتماعی و دینی شان با خطر مواجه سازد.

پیشنهادات کلیدی

روند جاری صلح با طالبان فرصتهای مهمی را برای اصلاح نهادی و دخیل ساختن و مشارکت تمام بخشهای جامعه افغانستان در پروسه صلح فراهم ساخته است. این روند فرصت منحصر به فردی را برای بازنگری تلاشهای صلح ایجاد کرده است تا بدان وسیله موفقیت صلح و ملت سازی تأمین گردد.

پیشنهادات به جمهوری اسلامی افغانستان

- دولت جمهوری اسلامی افغانستان باید تدابیر عملی و اساسی را اتخاذ کند تا بتواند به درک و تجربه‌ی طرد و به حاشیه رانده شدن گروه‌هایی که به لحاظ فرهنگی و اجتماعی آسیب پذیر هستند، رسیدگی کند.
- نمایندگان گروه‌های اقلیت باید در تصمیم‌گیری در پروسه‌ی صلح مشارکت داده شوند و به همین ترتیب از آنان خواسته شود که نگرانیها و خواسته‌های شان را جمع‌آوری و مطرح کنند.
- شورایی بزرگ از گروه‌های اقلیت باید تشکیل شود که بتواند از حقوق گروه‌های آسیب‌پذیر در روند صلح دفاع کرده و برای آن دادخواهی کند.
- ظرفیت نهادهای ملی برای نظارت و دادخواهی از حقوق اقلیتهای آسیب پذیر تقویت شود. بخصوص یک بخش اختصاصی برای حفاظت از حقوق اقلیتهای در کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان ایجاد شود.

پیشنهادات به طالبان

- طالبان باید نسبت به نگرانیهای گسترده‌ای مسئولیت پذیر باشند که مواضع ایدئولوژیکی و رفتارشان باعث نقض حقوق گروه‌های اقلیت در افغانستان می‌شود. آنان باید رسماً و به صورت واضح، موضع شان را در قبال حقوق اقلیتهای اعلان کنند و تضمین نمایند که حقوق و آزادیهای اساسی شهروندان بدون هیچگونه تبعیض حفظ می‌شود.
- طالبان از هدف قرار دادن گروه‌های اقلیت در مناطق تحت کنترل شان اجتناب کنند و برای حفاظت از اقلیتهای اقدام عملی نمایند.

پیشنهادات به جامعه بین‌المللی

- جامعه بین‌المللی باید کمک و تضمین کند که حفاظت از حقوق گروه‌های اقلیت در کانون صلح بین‌المللی و تلاشهای انکشافی قرار دارد.
- باتوجه به دسترسی آنان به طالبان، از نگرانیهای و منافع اقلیتهای کوچک در برابر رهبران طالبان در دوحه دفاع کند. جامعه بین‌المللی روند را به گونه‌ای در نظر بگیرد که هرگونه راه حل آینده مشروط به حفظ و به رسمیت شناختن حقوق اقلیتهای گردد.

در باره موسسه حقوق بشر و محو خشونت

این موسسه در سال 2009 توسط تعداد از حقوقدانان، فعالین حقوق بشر و جامعه مدنی، محققان و متخصصان حوزه توسعه که اکثراً با موسسات غیر دولتی ایفاء وظیفه می‌کردند ایجاد شد. موسسه حقوق بشر و محو خشونت با تلاش پی‌گیر و مداوم خود را در زمره پیشگامان نهادهای جامعه مدنی بخصوص در حوزه حقوق بشر، حقوق زن، اعمار صلح و حکومت داری خوب قرار داده است.

وبسایت: www.hrevo.org

ایمیل: info@hrevo.org